

Yhteinen aika

Syökkääkö kaupunginosasi rytmi sopuisuudessa arkesi kanssa? Ovatko palvelut lähellä ja saatavilla silloin, kun niitä tarvitset? Asutko sujuvien kulkuyhteyksien varrella tai haluaisitko tehdä useammin etätöitä?

Yhteiskuntaa ja kaupunkiympäristöä voidaan kehittää myös aikapolitiisesta näkökulmasta. Aikapoliitikalla tarkoitetaan esimerkiksi työaika- ja perhepolitiikkaa, joka vaikuttaa arjen ajanhallintaan. Aikasuunnittelu puuttuu niihin julkisiin aikatauluihin ja järjestelyihin, jotka säätelevät yksilöiden välisiä suhteita. Aikapoliitikkaa on sekin, että iltavuorolaiset voivat tehdä ruokaostoksia keskellä yötä ja perheet viettää sunnuntaipäivää ostoskeskuksessa.

Hyvärytmisessä yhteiskunnassa erilaisia asioita punnitaan ajallisen ulottuvuuden kautta. Kaupunkisuunnittelussa aikapolitiikka voi esimerkiksi auttaa tunnistamaan, miten hitaasti tai nopeasti jotain tilaa käytetään. Nukkumis-, työnteko- ja viihdekaupunginosat ovat tempoiltaan erilaisia, ja kirjavat rytmit paremmin huomioivassa kaupungissa yksiaikaisista tiloista voitaisiin siirtyä moniaikaisiin sekä monikäyttöisiin tiloihin.

Aikasuunnittelu voi myös olla osa uuden alueen rakentamista. Esimerkiksi Pohjois-Italian noin 120 000 asukkaan Bergamossa

tehdään kaavoituksen yhteydessä saman-aikaisesti myös palvelu- ja liikkumissuunnitelma, jonka aikataulutuksesta sovitaan yhdessä asukkaiden kanssa. Erillinen aika-toimisto pohtii muun muassa hitaan jalan-kulkijan ja nopean autoilijan tarpeiden sovittamista tai ilmanlaadun parantamista ajankäyttöön vaikuttamalla.

Yhteistä ajankäyttöä säättämällä voidaan ratkaista kaupunkilaisten oman arjen hallintaan liittyviä ongelmia. 'Kaikki yhdessä paikassa' -kaupunkimallissa suuret ostoskeskukset tarjoavat erilaisia palveluja kunnallisista julkisiin ja yksityisistä kaupallisiin. Suuriin hypermarketteihin pääseminen edellyttää kuitenkin usein autoa. '24 tunnin kaupunki' taas on eräänlainen tivolikaupunki, kuten New Yorkin Time Square. Arjen näkökulmasta aina hereillä oleva kaupunki ei kuitenkaan sovi kaikille.

Eräs ratkaisu on joustavan arjen malli. Asuinalueiden sohlmukohdista, kuten metropysäkeiltä, leikkipuistoista ja kirjastoista kaupunkilaiset saivat muun toiminnan lisäksi neuvontaa tietotekniikan avulla saavutettavista palveluista.

Lähteenä ympäristöpsykologian dosentti Liisa Horellin haastattelu, esitys ja HS 29.1.2008 julkaistu artikkeli "Aika on rahaan verrattava voimavara".

Vaihtelevampien tahtien puolesta

Tässä kortissa pysähdymme miettimään, mitä on aika. Minkälaiset ajat ja rytmit rikastuttavat elämää? Miten me takaamme niiden jatkuvuuden?

Uutuutta ihannoivassa, kiihtyvän muutoksen yhteiskunnassa tulevaisuuden ja menneisyyden ymmärtäminen korostuu päätöksenteossa. Ajan vaikutuksia ei aina voi ennakoita ja joskus haittavaikutukset pysyvät pitkään näkymättömissä. Menneisyys voi ohjata hyvään päätöksentekoon, mutta se voi myös latistaa ontoksi nostalgiseksi.

Aikaa ei voi ajatella yksiviivaisena kellon tikityksenä, edistykseenä tai kulumisena. Oikeammin se on kulttuurin, teknologian ja biologian yhdessä rytmittämää muutosta: syntymistä, kehitystä, kasvua ja taantumista, hyväksymistä ja kieltäytymistä, uusiutumista ja kulumista.

Mennään siis kohti ekologisesti kestävästä huomista miellikuvi-tuksella.

Terveisin
Eeva Berglund
eeva.berglund@dodo.org

Ruuan valmistaminen itse alusta asti on yksi helpoimmista kiireisestä arjesta karsiutuvia asioita. Kuva: Marina Ekroos

Ihmisen kokoinen rytmi

Aika on rahan kaltainen rajallinen resurssi, jota kaikilla meillä maailman ihmisillä on käytössämme saman verran. Tapoja hyödyntää, tuhлата ja suunnitella tunteja sekä päiviä on lähes äärettömästi. Se, miten ja kenen kanssa ajan jaamme, riippuu valinnoistamme ja elintavoistamme.

Kulutamme päivittäin aikaa, rahaa ja luonnonvaroja arkisten askareiden toimittamiseen sekä yhteiskunnan ylläpitämiseen. Ajankäyttö on hieman yllättäen myös monen ympäristöongelman taustalla. Asioiden tekeminen nopeasti kuluttaa maapallon luonnonvaroja yleensä enemmän kuin hitaasti tekeminen, ja kiireisten kotitalouksien ja teollistuneiden yhteiskuntien ekologinen jalanjälki on suuri. Hoppu kuluttaa sekä luonnonvaroja että ihmistä, kun tuloksia on saatava nopeasti, seurauksista välittämättä. Kiireinen suosii nopeita ja energiasyöppöjä kulkuvälineitä, hotkii ruokansa, jättää lajittelematta ja kierrättämättä.

Nopeita ratkaisuja on tarjolla runsaasti. Muotimaailmassa sesongit vaihtuvat nopeaan tahtiin ja kauppojen valikoimat sen mukana. Tuotantojärjestelmä pukkua uutuuksia vuodesta toiseen, mutta kestäviä vaihtoehtoja saa etsiä. Elektroniikkakin vanhenee jo vuodessa ja hajoaa toisessa. Länsimaissa kuluttajat ovat kuitenkin heränneet vaatimaan tuotteille pidempiä elinkaaria – ja itselleen parempaa aikaa.

Vähemmän työtä ja enemmän aikaa

Työ on merkittävä elämänrytmin tahditaja. Se määrittelee sekä ihmisen ajankäyttöä ja liikkumista että asutuskeskusten ja kaupunkien muodostumista. Enemmistö ihmisistä ennen ja nyt on pyrkinyt sovittamaan elämää elannon ympärille, mutta työelämän rytmi on muutoksessa. Pätkätoiden lisääntyessä tyypillistä työsuhdetta ja -aikaa on yhä vaikeampi tunnistaa. Kaikki eivät myöskään halua polttaa itseään loppuun lisäeurojen vuoksi. Omaehtoisia oravanpyörästä hyppääjiä tai leppoistajia on jo merkittävä määrä, korkeinta poliittista johtoa myöten. Ihmiset ovat alkaneet arvostaa aikaa resurssina siinä missä rahaakin.

Vaikka teknologialla on omat kielteiset sivuvaikutuksensa, se on kiistatta helpottanut arkeamme suunnattomasti. Tuottavuuden kasvun myötä työn määrä on vähentynyt ja vähenee edelleen. Työtunnin tuottavuus on yli kaksinkertaistunut teollistuneissa maissa vuoden 1970 jälkeen. Herääkin kysymys, että mitä tällä tuottavuuden kasvulla tulisi tehdä?

Yhteiskunnan ohjastaminen uusille urille vaatii uusia tilastoitavia määreitä. Jos mittarina käytetään bruttokansantuotteen kasvua, eikä esimerkiksi kansalaisien kokonaisvaltaista hyvinvointia ja onnellisuutta, talouskasvun tavoittelu sanelee ehdot maailmantaloudelle, työelämälle ja ympäristön hyvinvoinnille. Eräänä ratkaisuna luonnonvarojen kulutuksen ja päästöjen

vähentämiseen toimisi teollisuusmaissa työhön käytettävän ajan vähentäminen ja työn tuottavuuden kasvun suuntaaminen vapaa-aikaan sekä vaikkapa järjestötoimintaan.

Ratkaisuna oman rytmin löytäminen

Mikä auttaisi, kun kiire painaa eivätkä asiat tunnu olevan hallinnassa? Olennaisinta on huomata, että omaan rytmiin voi vaikuttaa. Arkea määrittävät työ, harrastukset tai perhe-elämä eivät ole luonnonvoimia, joiden armoilla pitäisi ajella. Ajankäyttö on valintoja – mikä on itselle tärkeää ja sopivaa – sekä yhteiskunnan tarjoamia puitteita.

Tarvitaan lisää kolmet lastenvaunut vetäviä busseja ja polkupyörät kyytiin huolvivia metrovaunuja, jotta yhä useammat voivat elää ekologisemmin rikkaammassa kaupunkimiljöössä. Kaikkia

tavaroita ei tarvitse omistaa, kun verkko-pohjaiset lainaus- ja vuokrauspalvelut ovat jo kaikkien ulottuvilla. Vähemmän on enemmän ja kuluttamisen

määrän sijaan kannattaakin kasvattaa sen merkityksellisyyttä.

Omat valinnat vahvistavat tarjontaa ja vaikuttavat myös yllättävän yksinkertaisilla tavoilla: tutkimusten mukaan valittu

”Työn tuottavuus on yli kaksinkertaistunut teollistuneissa maissa. Mitä kasvulla tulisi tehdä?”

Suomalaisen ajankäytön rakenne

Miten vuorokausi kuluu suomalaisessa kotitaloudessa?

Tuntia, minuuttia vuorokaudessa

Lähde: Ajankäyttötutkimus, 1999, Tilastokeskus

Kohdejoukkona suomalaisten kotitalouksien yli 10-vuotiaat jäsenet.

Vapaa-aika

- yhteensä 5 h 50 min
- tv:n katseluun 2 h 10 min
- liikuntaan ja ulkoiluun 34 min
- seurustelu tuttavien kanssa 45 min

Opiskelu

yhteensä 1 h

Henkilökohtaiset tarpeet

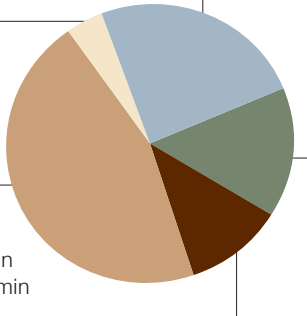
- yhteensä 10 h 29 min
- nukkumiseen 8 h 29 min
- ruokailemiseen 1 h 14 min

Kotityö

- yhteensä 2 h 51 min
- kotitaloustyöhön 1 h 16 min
- ostoksiin ja asiointiin 25 min

Ansioityö

- yhteensä 3 h 43 minuuttia
- Työmatkoihin 17 min

vapaa-aika tuottaa yksilölle sitä enemmän hyvinvointia, mitä enemmän vapaa-aikaa myös muilla yhteisön jäsenillä on. Tämän sosiaalisen kerroinvaikutuksen mukaan jokainen valittu loppohetki siis lisää läheisten onnellisuutta.

Tärkeintä ei ole luopua kaikesta kiireestä tai elää mahdollisimman hitaasti, vaan löytää rytmi, jonka kanssa on helppo voida hyvin. Asioita voi tehdä monilla tavoilla eikä ole yhtä oikeaa elämänrytmiä. Itselle sopivien rytmiratkaisujen löytäminen vaatii vastuuta ajankäytöstä. Voit joutua tekemään toisin kuin ystävät, kollegat tai puoliso. Se vaatii myös yhteensovittamista työnantajan, lastenhoitajan, perheen ja oppilaitoksen kanssa. Lisäksi tarvitaan julkista keskustelua ja ajan nostamista poliittiseksi kysymykseksi.

Maailman väestö kasvaa etenkin kaupungeissa. Kaupunkien ja kaupunkilaisten rytmiä muokkaamalla suuria yhteiskunnallisia muutoksia voidaan tehdä lyhyessä ajassa, helpommin ja ympäristöä vähemmän kuormittamalla. Rytmien muuttaminen sopivaksi tarkoittaa parempaa elämää ja parempia ratkaisuja erilaisille ihmisille. Ja mikä parasta, muutoksen tekijöinä ovat tavalliset kaupunkilaiset.

Lähteenä Soininvaara Osmo, Vauraus ja aika, Teos 2007; Worldwatch-instituutti, Maailman tila 2010

Lähiloma katkaisee arjen

Dodo haastatteli lanseerausvaiheessa olevan Matkatoimisto Nopsan toista perustajaa **Liisa Jokista**. Lähimatkoja tarjoava Nopsa voitti tammikuussa Sitran ja Demos Helsingin Peloton Idea -kilpailun, jossa etsittiin vähähiilisiä innovaatioita. Nopsan tavoitteena on promotoida paikallista luksusta ja tarjota pienen mittakaavan palveluita.

Miksi lähimatkailua kannattaa edistää, Liisa Jokinen?

– Koska se vähentää dramaattisesti matkailun hiilidioksidipäästöjä, joidenkin laskelmien mukaan jopa 90 % kaukomatkoihin verrattuna. Läheltä löytyy paljon hauskaa ja kokemisen arvoista, usein olemme vain sille sokeita. Lähilomalla voi toteuttaa parin päivän lomapyrähdystä. Mitä useampi lomalle lähellä, sitä enemmän syntyy kysyntää hyvin suunnitelluille, ekologisille palveluille ja sitä kautta toivottavasti myös tarjontaa.

Voiko lähimatkasta nauttia yhtä paljon kuin kaukomatkasta?

– Taatusti! Lähiloma voi katkaista arjen yhtä helposti kuin kaukoloma. Kaukomatkalla tulee usein tankattua liikaa kaikkea: kohteita, ruokaa, juomaa ja shoppailua. Kotiin palaa entistä väsyneempänä.

Puhutte paikallisesta luksuksesta. Kuinka potentiaalisesta lähituristissa herätetään kiinnostus esimerkiksi naapurikunnan paikkoihin?

– Paketoimalla kohteet valmiiksi reiteiksi, joille on helppo lähteä seikkailemaan ja luomalla reitin varrelle aina pari yllättävää elementtiä. Seikkailullisuus ja yllätykset ovat tärkeä osa Nopsa-matkaa!

Nopsa tarjoaa 1-3 päivän matkapaketteja, joihin voi

sisällyttää myös asiantuntijaoppaan. Haluaako lähituristi myös oppia jotain reissultaan?

– Me uskomme näin, sillä kaukomatkoilla on usein paras-ta paikallisiin ja paikalliseen elämänmenoon tutustuminen. Nopsa-oppaat voivat olla paikallisen kulttuurin tai jonkin erikoisalueen tuntijoita. Esimerkiksi hiljaisuustutkija voi viedä sinut kaikille Uudenmaan hiljaisille paikoille, kanoottiklubilainen voi kuljettaa ympäri Helsinkiä merta pitkin tai tammisaarelainen näyttää paikkakuntansa tuntemattomammatt Nopsa-helmet.

Räppäri Asa on sanonut, että ”Ei ole mitään niin vaarallista kuin petoeläin nimeltä ihminen, jolla on loppoaikaa ja ylimääräistä rahaa vieraassa paikassa. Lisäksi matkailu Suomessa on täysin aliarvostettua”. Mitä mieltä olet tästä kommentista?

– Mulle tulee mieleen vastuuton lomailija, joka ei vieraassa paikassa ja kulttuurissa mieli tekojensa seurauksia. Syyttää vain rahaa helppoihin kohteisiin, kun vastuullisempaa olisi elää matkalla paikallisten tapaan.

– Suomessa kotimaan matkailu on sillä lailla aliarvostettua, että emme edes osaa vaatia ketjumestojta parempaa. Nopsa nostaa ketjujen ja tunnettujen nähtävyyksien sijasta esille pieniä asioita ja palveluja.

Liisa Jokisen reissuvinkki Vantaan maisemiin:

Liikkeelle kannattaa lähteä katsastamalla kuvanveistäjä Laila Pullisen patsaspuisto Nissbackan kartanossa. Sieltä matka vie Sottungin kauniin kylämaiseman halki Sipoonkorven luontopolulle ja Risto Vilhusen patsaspuistoon Sotungin ja Sipoon rajalla. Lopuksi voi pulahtaa Kuusijärveen uimaan. Omat eväät mukaan.

Mega-palat

Instant-maailmaa

kaikkimullehetinyt
uudet kengät

valmisateriat
rasvaimu

lehtipuhallin
talopaketti ja elementit
kertakäyttö-ihmissuhteet

pätkätyö
tästätutkinnot

pikavippi

chatti

idolsit, popstarit

jätteiden dumppaaminen

autolla supermarkettiin

viikonloppu New Yorkissa

Ajalle arvoa

sukupolvien urakka
suutari

kotona kokattu
hyötyliikunta

harava ja luuta
tiili kerrallaan, pyramidit tai Notre Dame

elämänkumppani

eläkevirka

elämänmittainen oppiminen

säästäminen

kirje, tapaamiset, kalliopiirroksat

katrihelenat

kierrättäminen hyötykäyttöön

kävellen lähikauppoihin ja torille

junalla Pietariin

En halunnut rannekelloa

Taannoin vaimoni viattomasti kysyi, haluaisinko lahjaksi rannekellon. Hetken aikaa pohdittuani vastasin kiitos, mutta kiitos ei. Ei kovin romanttista, mutta päätökseeni oli vissi perä.

Yksinkertaisesti en pitänyt ajatuksesta, että kellonaika on jatkuvasti läsnä, ranteelta kädenheilautuksella vilkaistavissa.

Tom Hodgkinson on kirjoittanut ihmisen suhteesta aikaan ja kuvannut, kuinka ensimmäiset kellot tulivat keskiajalla kylien kirkontorneihin muistuttamaan paitsi ajankulusta myös kaapinpaikasta. Joka hallitsi ihmisten ajankäyttöä, hallitsi myös ihmistä. Luonnollinen vuorokauden- ja vuodenaikojen rytmi alkoi korvautua mekaanisella ajalla.

Tänä päivänä ei tarvita edes tehtaanpillejä työajasta huomauttamaan. Sen verran kivasti olemme sisäistäneet kurin ja luikimme töihin suht koht ajoillamme ilman ulkoisia pakotteita.

Mutta rannekello, se olisi liikaa. Jatkuva tietoisuus tismallisesta kellonajasta tuntuu enemmän ahdistavalta kuin auvoisalta. En kaipaa vimpainta, koska ilmainkin elämä rytmitty uomiinsa.

Myönnettäköön silti, että ajoittain kärsin ajanpuutteesta. Arkiamuusin olen minuuttiaikataulun orja. Kiireen tuntua ei kuitenkaan rannekellolla tai siltä kieltäytymisellä päihitetä, siihen tarvitaan järempiä toimia.

Antti Möller

Ajattomat

Aika on rahaa. Alkuperä tuntematon

Aika on suhteellista. Albert Einstein

Täsmällisyys on ajan varastamista. Oscar Wilde

Aika menee arvellessa, päivä päätää käännellessä.
Suomalainen sananlasku

Aikainen lintu madon nappaa. Japanilainen sananlasku

Vinkki työpaikoille: tupakkataulun sijaan unitauko! Nokoset parantavat tuloksia jopa 30 %. Lyhyet torkut virkistävät aivoja ja terästävät huomiokykyä.

Rahan sijaan aikaa.

Erilaiset rytmit kunniaan!

Kaupunkien rytmit

Tämän julkaisun tekemiseen osallistivat: Anna Ikonen, Antti Möller, Eeva Berglund, Lotta Suisto-ranta, Marina Ekroos, Outi Kuittinen, Sanna Tiuhonen, Sarianna Kankkunen

Kuvat: Marina Ekroos, Eeva Berglund, Liisa Jokinen, CC/"notaboutwill" on Flickr

Julkaisu on osa Dodo ry:n "Kaupunkien rytmit" -teemaa ja se on tuettu tuettu ulkoministeriön kehitysyhteistyövaroin

Painettu Joutsenmerkitylle paperille Joutsenmerkityssä painolaitoksessa

Dodo ry, Vironkatu 5,
00170 Helsinki
www.dodo.org

441 697
Painotuote